

Апаров А. Н. Гражданско-правовые и хозяйственные аспекты физкультурно-оздоровительной и спортивной деятельности.

В статье рассмотрены гражданско-правовые и хозяйственные аспекты физкультурно-оздоровительной и спортивной деятельности.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, спортивная деятельность, здоровый образ жизни.

Aparov A. N. Citizen-legal and economic aspects of athletic-health and sporting activity.

Citizen-legal and economic aspects of athletic-health and sporting activity is considered in the article.

Keywords: physical culture, sport, sporting activity, healthy method of life.

**Гончаренко О. М.
Національний університет
біоресурсів і природокористування України**

МІЖНАРОДНО-НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто два рівні правового регулювання аліментних зобов'язань: міжнародний та національний. Визначено нормативно-правову базу України, на якій ґрунтується вимога громадян України щодо стягнення аліментів за кордоном, а також іноземців в Україні. Здійснено аналіз міжнародних договорів у цій сфері.

Ключові слова: аліментні зобов'язання, вимога громадян, міжнародні договори.

В українському суспільстві захист прав дитини в багатьох випадках залишається декларативним гаслом. Таке становище пов'язане із матеріальним забезпеченням дитини. Так, стягнення аліментів на дитину на сьогодні є одним з найболючіших питань в моральній площині та однією з нерозв'язаних в правовій. Вирішенню цієї проблеми в Україні покликана численна кількість ратифікованих міжнародних договорів, законів та підзаконних нормативно-правових актів України.

В юридичній літературі окремі питання правового регулювання аліментних зобов'язань як на міжнародному так і національному рівні знайшли своє відображення у працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених: М. М. Богуславського, А. С. Довгерта, А. А. Степанюк, Г. С. Фединяк, Л. С. Фединяк, В. Л. Чубарева та інших вчених у галузі міжнародного приватного права. Метою цієї статті є встановлення кола міжнародних договорів та національного законодавства, які регулюють правові відносини у сфері аліментних зобов'язань.

Конвенція про стягнення аліментів за кордоном набула чинності для України з 19 жовтня 2006 року для України. Метою Конвенції є спрощення стягнення аліментів у випадках, коли позивач і відповідач проживають у різних державах. Конвенція врегульовує механізм передачі прохання про стягнення аліментів з відповідача, передачу судових рішень у договірну державу, в якій приймається рішення про виконання [1].

Наказом Міністерства юстиції України № 121 від 29 грудня 2006 року затверджено Інструкцію про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном. Ця Інструкція визначає порядок виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за

кордоном укладеної у м. Нью-Йорку 20 червня 1956 року Конвенції, а саме: порядок звернення із заявою про стягнення аліментів з відповідача, який проживає за кордоном; порядок звернення із заявою про визнання і виконання рішення суду України про стягнення аліментів на території іншої держави; порядок опрацювання заяв, що надходять від іноземних заявників, про стягнення аліментів та про визнання і виконання рішення іноземного суду про стягнення аліментів з осіб, які проживають в Україні; порядок надання міжнародної правової допомоги у зв'язку з розглядом справ на підставі Конвенції; функції Міністерства юстиції та його територіальних управлінь юстиції при виконанні Конвенції.

Відповідно до Інструкції виділяють два види звернень громадян України, які пов'язані із зверненням до іншої договірної сторони стосовно аліментів:

- звернення із заявою про стягнення аліментів з відповідача (боржника), який проживає за кордоном;
- звернення з клопотанням про визнання і виконання рішення суду України про стягнення аліментів.

Це дві різні процедури, в яких задіяні обов'язково Міністерство юстиції України, з одного боку, і компетентний орган договірної держави – з другого.

Іноземний позивач звертається з позовною заявою про стягнення аліментів (про зміну розміру аліментів) з відповідача, що проживає в Україні, до компетентного органу своєї держави. Останній надсилає відповідні документи Міністерству юстиції України. Позовна заява про стягнення аліментів в Україні оформлюється позивачем письмово з урахуванням Цивільного процесуального кодексу України, Цивільного кодексу та Конвенції.

З урахуванням статті 81 Закону України “Про міжнародне приватне право” положення Конвенції стосовно визнання і виконання рішення іноземного суду відповідним чином застосовуються до рішень про стягнення аліментів, прийнятих іншим, ніж суд, компетентним органом Договірної Сторони, коли законодавством Договірної Сторони встановлено інший, ніж судовий, порядок стягнення аліментів [4]. Виконання рішень судів на території України здійснюється відповідно до законодавства України.

На підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, суд видає виконавчий лист, який надсилається для виконання у порядку, установленому законом. Виконання рішення суду здійснюється в порядку, передбаченому Законом України “Про виконавче провадження”.

Якщо Конвенція про стягнення аліментів за кордоном передбачає два види звернень громадян України щодо захисту своїх аліментних прав, то Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 року (набрання чинності для України 1 серпня 2008 року) лише одне: визнання і виконання рішення стосовно аліментних зобов'язань [2].

Ця Конвенція застосовується до рішень, постановлених судовим чи адміністративним органом Договірної Держави стосовно зобов'язань про утримання, які виникають із сімейних відносин, материнства, батьківства, шлюбу чи родинних зв'язків по чоловіку чи дружині, зокрема зобов'язань про утримання щодо дитини, народженої поза шлюбом, між:

- одержувачем аліментів і платником аліментів;

– платником аліментів і державним органом, який стягує відшкодування коштів, виплачених одержувачу аліментів.

Наступним багатостороннім договором, який регулює аліментні зобов'язання можна назвати Конвенцію про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, укладену державами – членами СНД у м. Мінську 22 січня 1993 р., яка була ратифікована Україною, (далі – Конвенція 1993 року) та діє у редакції 1993 року у відносинах України з Азербайджанською Республікою, Киргизькою Республікою, Туркменістаном, Республікою Узбекистан та Грузією [3]. Згідно з Конвенцією 1993 року правовідносини батьків і дітей визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої постійно проживають діти.

Наказом Міністерства юстиції України, Державної судової адміністрації України від 27.06.2008 № 1092/5/54 затверджена Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень, яка використовується у разі наявності міжнародного договору з питань надання правової допомоги в цивільних справах, чинного у відносинах між Україною та іноземною державою. У разі, якщо у відносинах України з іноземною державою діють одночасно і двосторонній, і багатосторонній міжнародні договори і в жодному з них не встановлено пріоритету застосування одного з них щодо одних і тих самих питань, під час складання, направлення, а також виконання доручення слід дотримуватись положень того міжнародного договору, на підставі якого складено чи отримано доручення.

8 липня 2010 року Україною підписано, але не ратифіковано Конвенцію про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших форм сімейного утримання. Міжнародна конвенція дозволяє побудувати систему транскордонного співробітництва щодо стягнення аліментів. Конвенція розроблялася таким чином, щоб поєднати максимальну ефективність механізму міжнародного стягнення аліментів із гнучкістю, необхідною для ратифікації якнайбільшою кількістю держав. При її розробці враховувався багаторічний досвід виконання існуючих інструментів у цій сфері – Конвенції про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання 1973 року та Нью-Йоркської Конвенції про стягнення аліментів за кордоном 1956 року. Крім того, конвенцією врегульовується співробітництво у питаннях міжнародного стягнення аліментів державних органів тих країн, які приєдналися до угоди. Створено можливості не лише для визнання і виконання за кордоном рішень про стягнення аліментів, але й для звернення з відповідними заявами для прийняття рішення в іншу державу. Конвенцією враховуються можливості використання сучасних технологій для спрощення співробітництва.

Низка двосторонніх договорів про правові відносини та правову допомогу врегульовує також і колізійні питання аліментних зобов'язань між Україною та іншою договірною стороною. Зокрема, такі договори було укладено, а згодом ратифіковано між Україною та Сирійською Арабською Республікою, Республікою Болгарія, Ісламською Республікою Іран, Корейською Народно-Демократичною Республікою, Республікою Куба, Румунією, Угорською Республікою, Чеською Республікою, Республікою Македонія, Соціалістичною Республікою В'єтнам, Республікою Узбекистан, Латвійською Республікою, Естонською республікою, Республікою Грузія, Литовською Республікою, Республікою Молдова, республікою Польща, Китайською Народною Республікою.

Показовою є наступна формула колізійної прив'язки, яка передбачена в Договорі між Україною та Кореїською Народно-Демократичною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах: якщо цей Договір не встановлює іншого, то суди кожної Договірних Сторін є компетентними розглядати цивільні справи, якщо відповідач фізична особа має на її території місце проживання, а відповідач юридична особа – місцезнаходження. Якщо місце проживання кого-небудь із батьків знаходиться на території однієї Договірної Сторони, а місце проживання дитини – на території другої Договірної Сторони, правовідносини між ними визначаються законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є дитина.

На відміну від інших двосторонніх договорів Договір між Україною і Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах окремо визначає колізійні прив'язки щодо аліментних зобов'язань: в правових стосунках між батьками і дітьми, в тому числі аліментних обов'язках батьків застосовується законодавство тієї Договірної Сторони, громадянином якої є дитина. В справах про інші аліментні обов'язки з галузі сімейного права застосовується законодавство тієї Договірної Сторони, на території якої має місце проживання особа, яка порушує клопотання про стягнення аліментів.

В Договорі між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах чітко зазначається, що під поняттям “цивільні справи” слід розуміти також сімейні і трудові справи. В правових стосунках між батьками і дітьми, в тому числі аліментних обов'язках батьків застосовується законодавство тієї Договірної Сторони, громадянином якої є дитина. Однак поряд з колізійною прив'язкою громадянства дитини може застосовуватися прив'язка місця проживання дитини.

Постановою Пленуму Верховного суду України № 3 від 15.05.2006 “Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів” зазначено, що за відсутності домовленості між батьками про сплату аліментів на дитину той із них, з ким вона проживає, вправі звернутися до суду з відповідним позовом. Згідно з ч. 3 ст. 181 Сімейного кодексу України аліменти на дитину присуджуються в частці від заробітку (доходу) її матері, батька (ст. 183 цього Кодексу) або в твердій грошовій сумі (ст. 184 Сімейного кодексу) і виплачуються щомісячно. У разі виїзду одного з батьків на постійне проживання в державу, з якою Україна не має договору про правову допомогу, аліменти стягуються відповідно до вимог частин 5-7 ст. 181 Сімейного кодексу України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1203 затверджено Порядок стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги, в якій передбачено, що у разі виїзду одного з батьків, який є громадянином України, для постійного проживання в іноземній державі, з якою Україна не має договору про подання правової допомоги (далі – постійне проживання за кордоном), він повинен виконати аліментні зобов'язання з утримання дитини (дітей) до досягнення нею повноліття (далі – аліментні зобов'язання), які оформляються договором між цією особою та одним з батьків, з яким залишається дитина (діти), або її опікуном, піклувальником (далі – одержувач аліментів), або договором про припинення права на аліменти для дитини (дітей) у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо). Якщо аліментні

зобов'язання не були виконані особою, що виїжджає, стягнення аліментів провадиться за рішенням суду.

Державним комітетом у справах охорони державного кордону України затверджено наказ № 365 від 10.07.2000 “Про затвердження Інструкції про порядок тимчасового затримання або вилучення паспортних документів посадовими особами Прикордонних військ України”. Зокрема, зазначеною Інструкцією передбачено правові підстави і порядок тимчасового затримання або вилучення недійсних паспортних документів у осіб, які перетинають державний кордон України. Так, під час здійснення паспортного контролю в пунктах пропуску паспортний документ може бути тимчасово затримано або вилучено посадовою особою Прикордонних військ, якщо щодо особи діють не врегульовані аліменти, договірні чи інші невиконані зобов'язання – до виконання зобов'язань або розв'язання спору за погодженням сторін у передбачених законом випадках, або забезпечення зобов'язань заставою, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

Наказом № 408 від 27 серпня 2008 року Міністерство внутрішніх справ України затверджено Порядок розшуку боржника – фізичної особи, в якому передбачено і порядок розшуку боржника – фізичної територіальними підрозділами служби громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб з установами місцевого проживання відповідачів у справах за позовами про стягнення аліментів на підставі ухвали суду про їх розшук.

Отже, можна виділити два рівні правового регулювання аліментних зобов'язань щодо дітей в Україні: міжнародний та національний. На міжнародному рівні виконання аліментних зобов'язань закріплено як низкою загальних міжнародних договорів, які врегульовують питання в галузях різноманітних правових відносин так і спеціальними міжнародними договорами, які регулюють тільки аліментні відносини. Міжнародний рівень правових відносин у сфері аліментних зобов'язань характеризується також укладенням численних як багатосторонніх так і двосторонніх міжнародних договорів та подальшим співробітництвом держав у напрямку створення спрощеного механізму стягнення аліментів за кордоном. На національному рівні правове регулювання аліментних зобов'язань щодо дітей передбачено як законами України (Сімейним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Цивільним кодексом, Законами України “Про міжнародне приватне право”, “Про виконавче провадження”) так і підзаконними нормативно-правовими актами.

Використані джерела:

1. Конвенції про стягнення аліментів за кордоном // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 39. – Ст. 325.
2. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 43. – Ст. 41.
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 року № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – № 32. – 2005. – Ст. 422.
4. Конвенція про правову допомогу і правовідносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах з участю держав СНД від 22 січня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 417.

Гончаренко О. М. Международно-национальное правовое регулирование алиментных обязательств относительно детей в Украине.

В статье рассмотрено два уровня правового регулирования алиментных обязательств: международный и национальный. Определена нормативно-правовая база, на которой основывается

требование граждан Украины относительно алиментов за границей, а также иностранцев в Украине. Осуществлен анализ международных договоров в этой области.

Ключевые слова: алиментные обязательства, требование граждан, международные договора

Honcharenko O. M. International and national law regulation of alimony obligation according a child in Ukraine.

The article touches upon two levels of law regulation of alimony obligation: international and national. Is established the standardized law basis of Ukraine on which is based citizens' requirement concerning the exact of alimonies abroad and of foreigners in Ukraine. International agreements in this sphere are analyzed.

Keywords: the alimony obligation, the alimonies abroad, the international agreements.

Конончук Н. М.

Чернігівський державний інститут економіки і управління

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВ ДИТИНИ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено характеристиці прав дитини, зокрема, вивченню та розгляду проблем класифікацій прав дитини; у праці з'ясовується порядок реалізації сімейних прав дитини, що зроблено на підставі аналізу різних підходів щодо визначення статусу дитини у сфері сімейних правовідносин.

Ключові слова: дитина, батьки, права дитини, особисті немайнові права дитини, майнові права дитини, сімейна дієздатність, реалізація сімейних прав дитини.

Природним середовищем первинної соціалізації дитини за всіх часів була і залишається сім'я. Головною і необхідною функцією сім'ї є виховання майбутнього громадянина, людини, саме від сім'ї залежить яким членом суспільства стане дитина згодом. Саме тому діти є майбутнім суспільства, держави. Як відомо, дитина як особа ще не має достатнього соціального та економічного досвіду, його набуття відбувається у ході її розвитку та виховання. Тому правовому статусу дитини відводить спеціальну увагу і кожна окремо взята держава, і міжнародна спільнота. Так, 10 грудня 1948 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, в якій сформульовано головні загальноприйняті права людини, що їх повинні гарантувати всі держави. В цьому ж році була прийнята Декларація прав дитини як самостійний акт, що покликаний регулювати правове положення дитини, та спрямований на всебічний захист її прав та інтересів.

Проблематика сімейних прав дитини розглядалася у окремих працях М. В. Антокольської, Ю. Ф. Беспалова, Я. Р. Вебера, І. В. Жилінкової, Л. А. Ольховик, З. В. Ромовської, В. О. Рясенцева, Р. О. Стефанчука, Я. М. Шевченка та інших. Однак, деякі з них були написані досить давно, і розкривали тільки деякі аспекти проблеми. *Метою статті є правова характеристика прав дітей в галузі сучасного сімейного права.*

В енциклопедичній літературі терміни “дитина” (“діти”) та “неповнолітня особа” (“неповнолітні особи”) вживаються як ідентичні, при цьому дітьми вважаються особи, які не досягли повноліття, тобто віку з яким закон пов'язує набуття повної цивільної